קכו: כל הכלים פרק שבעה עשר שבת

וכי תימא הכא נמי דאיכא תורת כלי עליו. פי' בקונטרס שיהא רלוי לעשות שום תשמיש אחר[א] ואין נראה לר"ת כי למה יש לנו להלריך שלדבר אחר יהא רלוי כיון שרלוי לדבר זה אלא נראה לר"ת דה"פ דאיכא תורת כלי עליו[ב] שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך[ג] שמאחר שלכך תיקנו והכינו לכך יש תורת כלי עליו אפילו אינו רלוי לדבר אחר כמו חריות של דקל שאינן רלוין לשום תשמיש אלא לישיבה אף על פי כן (ד) יכול להכינם ולטלטלם בשבת[ד] ואבנים נמי אמרינן לעיל לאו ושיפשפו ועוד אי תורת כלי עליהם ממש[ה] לריכא למימר דכלי ניטל לצורך גופו[ו] והא דאמרי' בעירובין (ד' קנ.) גבר הגברי עשה לו בית יד מהו א"ל בוכנא קאמרת פירוש ושרי לאו משום דאי לא הוה כבוכנא ע"י הבית יד הזה הוה אסור דאפילו לא חזי למילתא אחריתי כיון שתקנוהו בידים לכך היה מותר אפי' בלא בית יד אלא נראה לר"י דהסיא מיירי בנקמו דאסור לעיל מיני' בסמוך משום דמיחזי כבונה פי' שנועץ הגבר בתוך הנקב שבמפתן עד (ט) בתוך האדן כדפירש בקונטרס התם ועלה קאי הא עשה לו בית יד באותו גבר שנקמו אי נמי שמואל לטעמיה דסבר דטעמא דרבי יהודה משום בנין אפילו בלא נעיצת גבר בארץ וכן נראה יותר כי נקמו אין פתרונו נעילה בארץ אלא דומה שהוא מעין נשמט רק שאינו נשמט ממש כדמוכח בברייתא שהביא למעלה דתקני גבר אם נשמט כולו אסור נקמו מותר רבי יהודה אומר נקמו אע"פ שאינו נשמט ולא נודע פירוש נקמו היטב ובירושלמי גרסינן גבר דר' אליעזר הוה קטיר בגמי נשמט אסור נקמו רבי יעקב בר אחא מורה בראשי אצבעותיו (ו):

ומדבריהן למדנו שפוקקין ומודדין. ואע"ג דטפיח לא מבטל ליה כמו פקק כדאמרי' בפרק הישן (סוכה דף כח.) גבי סדין איכא למימר דמבטל ליה טפי מסדין[ז] ולא מצי למימר נמי פקק דמלוה שאני כדאמרי' בשילהי מכילתין (ד' קנ:) גבי מדידה דהתם לא הוי איסור כל כך אלא משום דהוי כעובדא דחול אבל פקק דמשום תוספת אהל דדמי לבנין ליכא למישרי משום מלוה[ח]:

הדרן עלך כל הכלים

מפנין ארבע וחמש קופות. בירושלמי[ט] מפרש כמה שיעור [י]קופות כההוא דתנינן[כ] שלשה קופות של שלשה סאין[יא]: של יהודה היא דאית ליה שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת ואמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן וכי תימא הכא נמי דאיכא תורת כלי עליו ומי בעי רשב"ג תורת כלי עליו והתניא [כא]חריות של דקל שגדרן לשם עצים ונמלך עליהן לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר רבי יוחנן סבירא ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא דרש רבי יצחק נפחא אפתחא דריש גלותא הלכה כרבי אליעזר מתיב רב עמרם [כב]ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת א"ל [אביי] מאי דעתיך משום דקתני סתמא נגר הנגרר נמי סתמא היא ואפי' הכי [כג]מעשה רב: **מתני'** [ד](כל) כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת א"ר יוסי בד"א [כד]בכיסוי קרקעות אבל בכיסוי הכלים בין כך ובין כך ניטלין בשבת: **גמ'** אמר רב יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן [כה]והוא שיש תורת כלי עליהן דב"ע כסוי קרקעות אם יש להן בית אחיזה אין אי לא לא כסוי הכלים אע"ג דאין להם בית אחיזה כי פליגי בכלים דחברינהו בארעא מ"ם גזרינן [כו]ומ"ם לא גזרינן לישנא אחרינא כי פליגי בכיסוי תנור מר מדמי ליה לכיסוי קרקע ומר מדמי ליה לכיסוי כלים:

הדרן עלך כל הכלים

מפנין [כז]אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בהמ"ד [כח]אבל לא את האוצר מפנין תרומה טהורה ודמאי ומעשר ראשון שניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והתורמוס היבש מפני שהוא מאכל [כט]לעזים [ל]אבל לא את הטבל ולא את מעשר [ראשון] שלא נטלה תרומתו ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו ולא [לא]את הלוף ולא את החרדל ר' שמעון בן גמליאל [לב]מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה ממטלטלין אותן ואם לאו אין ממטלטלין אותן: **גמ'** השתא חמש מפנין ארבע מיבעיא [לג]אמר רב חסדא ארבע מחמש [לד](איכא דאמרי [לה]ארבע מאוצר קטן) וחמש מאוצר גדול ומאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחלה ומני רבי מוקצה ושמואל אמר ארבע וחמש כדאמרי

שיש להן בית אחיזה [לו]. בית יד: ה"ג **ואמר רב יהודה והוא שיש תורת כלי עליהן.** שהכיסוי רלוי לתשמיש [לז] עצמו הוא דניטלין בשבת ואם אין תורת כלי עליו לא אמרינן כיסוי כלי הוה כלי. ולתות שידה תיבה ומגדל דתנא מתני' [לח] ניטלין יש תורת כלי עליהן דרלויין לישב עליהן ולתת עליהן מזונות לקטן ולקמן מפרש אמאי בעינן בית אחיזה הואיל ותורת כלי עליהן. אלמא לרבי יוחנן מידי דליכא תורת כלי עליו לא מטלטלין והאי קנה מאי תורת כלי עליו איכא אי משום דפותח וטועל בו אין זו תורת כלי עליו אלא תורת בנין: **וכ"ש הכא נמי דאיכא תורת כלי עליו.** שרלוי להפך בו זיתים או לפצע בו אגוזים [לט] : [מ]**תורת כלי עליו.** אפי' אינו רלוי לדבר אחר): **סבירא ליה כוותיה בחדא.** דמתוקן ואע"פ שאינו קשור: **ופליג עליה בחדא.** דבעי תורת כלי: **הלכה כרבי אליעזר.** דבעינן קשור ותלוי: **מדבריהם למדנו.** בפ' בתרא[מא] בימי אביו של ר' לדוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפים וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח והתם מפרש לה. וקתני מדבריהם למדנו: **שפוקקין.** את המאור בדבר שאינו קשור ותלוי: **וקושרין.** קשר שאינו של קיימא לכתחלה: **ומודדין.** מקוה ומטלניות: **מאי דעתיך.** דמותבת לרבי יצחק נפחא מהא מלי לשנויי לך הא מני רבנן היא. ואי משום דקתני לה סתמא מותבת ליה דמדסתם לן כרבנן הלכתא כותייהו: **נגר הנגרר נמי סתמא.** קתני לה וסתם לן בהא כרבי אליעזר דאסור: **מעשה רב.** למילף מיניה דכיון דסמיך למיעבד עובדא לקולא ס"מ הלכתא היא: **מתני' בכיסוי קרקע.** כגון כיסוי בור ודות דהוי כבונה אי לאו דמוכחא בית אחיזה דילה דלמשקיל ואהדורי עביד: **גמ' א"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן.** דכיסויין הללו חזו לתשמיש דעלמא אבל כיסוי כלי לא אמרינן כלי הוא: **ודל"ע.** משום דאוקמא ר' יוחנן בשיש תורת כלי עליהן איצטריכא ליה למימר דכי פליגי רבנן בכלים דחברינהו בארעא פליגי דאילו כלים דעלמא אע"ג דלית להו לכיסויהן בית אחיזה מיטלטלי דכיון דבאיכא תורת כלי עליהן קיימי מה לי איכא בית אחיזה מה לי ליכא בית אחיזה אלא בכיסוי כלים המחוברים לקרקע כגון תנור וכירים הוא דפליגי משום דדמו במקצת לכיסוי בור ודות וגזרינן הני אטו הני:

הדרן עלך כל הכלים

מפנין. אם צריך למקומן להושיב שם אורחים להסב בסעודה או תלמידים לדרשה ולא חיישינן לטרחא דשבת: **אבל לא את האוצר.** מפרש בגמרא: **מפנין תרומה טהורה.** כלומר ומהו מפנין דבר הראוי כגון אלו. תרומה טהורה דחזי לבהמת כהן[מב] אבל תרומה טמאה לא דאפילו לבהמת כהן לא חזיא בשבת דאע"ג דבחול חזיא כלתניא בכל שעה בפסחים (דף לב.) שאם רצה כהן מריצה לפני הכלב בשבת וביום טוב לא חזיא דזו היא ביעורה מן העולם או להיסק או לבהמה ואין מבערין תרומה טמאה וקדשים טמאין ביום טוב כדתנן (לעיל דף כג:) ואין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב ואוקימנא [מג]טעמא משום דאין שורפין קדשים ביום טוב: [מד] **לוף.** מין קטניות שאינו ראוי אי אפילו לבהמה: **לעורבין.** כגון עשירים שמגדלין עורבין לגדולה: **וזרדים.** מין קניס הם שמזרדים כשהן רכים ואוכלים אותם: **גמ' ארבע מחמש.** אם לא היה שם אלא כשיעור ה' קופות לא יפנה אלא ד' מהם שאסור לגמור את האוצר דילמא חזי גומות בקרקעיתו ומשוי להו: **מאוצר גדול.** ואם יש הרבה אין מפנין אלא חמש דחיישינן לטירחא: **מאי אבל לא את האוצר.** שלא יגמור את האוצר לא מצית אמרת דהא מרישא שמעינן ארבע מחמש: **אחלה.** אם לא התחיל בו להסתפק ממנו כבר למאכלו או למאכל בהמתו דאם כן הוה ליה מוקצה ומתניתין רבי יהודה היא: כדאמרי

וכיוצא בהן, אע"פ (שהן) [שאין] להן בית אחיזה מותר לטלטלן לגלותם ולכסותם. כי פליגי בכסויי כלים וחיברן בקרקע, ר' יוסי לא גזר ות"ק סבר גזרינן, והלכתא כוותיה. **הדרן עלך פרק כל הכלים**

פרק שמונה עשר מפנין אפילו ד' וה' קופות של תבן. פי' מפנין, מעתיקין התבואה ממקום למקום, מלשון ונוה הכהן ופנו את הבית. **אקשינן** על משנתינו, השתא ה' מפנין ד' מיבעיא. ופריק רב חסדא ארבע מחמש וחמש מאוצר גדול, ומאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחילה, ומני רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה. ובא שמואל ופריק פירוק אחר ודברים [נ"א: ודבריו] פשוטים הן. **אבל** סוגיא דשמעתא כרב חסדא, דמתניתא סתמא תנן כוותיה, שאין מתחילין באוצר תחילה, ולא בתבואה צבורה, ומדבעא רב נחומי כמה שיעורי תבואה צבורה ותנא כמה שיעור תבואה צבורה לתך, ש"מ דהילכתא כהני מתניתא [מד]קטרחינן [נ"א: דשקלינן וטרינן] לפרושי טעמייהו. ויש מי שאומר הילכתא כשמואל דמוקים למתניתין כרבי שמעון דלית ליה מוקצה והילכתא כוותיה.

מה א ב ג מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלי"ג טוש"ע או"ח סימן שח סעיף י:

א ד ה מיי' פכ"ח מהלי' שבת הלכה ב ופכ"ו הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שלג סעיף ח:

מוסף רש"י

חריות. עגפים קשים כעין מסהוקקו שדלאות של לולגין וגפלו עלין שלהן קרי להן חריות (לעיל נ.). שגדרן לעצים. שחתכן להיסק (לעיל קכה:) כל לקיטת תמרים קרי גדילה (לעיל נ.). צריך לקשר. מע"ש (לעיל קכה:) לקשרם יחד מבעוד יום להוכיח שלשיבה עומדים, ופס לא קשרם יחד אסור לטלטלן למחר, דלא הוי יחוד במחשבה (לעיל נ.). ומודדין. להתלמד על דבר הוא סלא (לעיל קנו.).

הדרן עלך כל הכלים

מפני האורחים. שזימן לאכול ואין מקום להסב, ומפני בטול בהמ"ד. שאין לתלמידים מקום לשב (ביצה לה:). ולא את הלוף ולא את החרדל. מטלטלן בשבת, שאינם ראויים היום, לא זה לבשל ולא זה לטחון. לוף מין קטניות ואינן ראוין למאכל כשהוא חי ואפילו לעופות (ב"מ קיג.).

מוסף תוספות

א. ולאותם תשמישין קרי 'תורת כלי'. ריטב"ש. ב. צורת כלי קאמר. ריטב"ש. ג. ותיקונו מוכיח עליו שהוא מתוקן לכך. ריטב"ש. דנגר היינו עץ בעלמא שלוקח מבין העצים, שאין עליו שום הכירא כלל, ומ"ה צריך שיתקננו במעשה גמור וכו' כדי שיהא ניכר שהוא מוכן להיות פותח ונועל בו, וכיסוי כלים ג"כ שבכאן אינן אלא דפין בעלמא ולפ' מצריך בהן ר' יוחנן תורת כלי כלומר שיעשה בו מעשה כדי שיהא ניכר שהוא עומד לכך. מ' הר"ן. ד. וחשיב לרבנן דרשב"ג מעשה מה שקושרו והכינו לכך. לש"ש מ' י. ה. שעושין בו מלאכה אחרת. לש"ש מ' י. ו. ובהא הוא דפליג אדרשב"ג, דאלו רשב"ג לא בעי לא מעשה ולא קשירה אלא מחשבה בעלמא. לשב"ש. ז. והוי כמו פקק החלון. תוס' הרא"ש. ח. דהצלת טומאה. תוס' הרא"ש. ט. ולכאורה משמע ממתני' דהני ד' או ה' קופות שאין להם שיעור, אלא אפי' גדולות מאד, אבל בגמ' מוכח שיש להם שיעור וכן הוא וכו'. ריטב"ש. י. א"ל ילמד סתום מן המפורש. ריטב"ש. יא. היו תורמים [את הלשכה], אלמא דסתם קופה ג' סאין הוא. ריטב"ש.

רב נסים גאון

פרק שמונה עשר מפנין ר' יהודה היא דאמר מוקצה. ור' שמעון לית ליה מוקצה. אצל כל פחמא [עיקר כל זה] בפרק במה מדליקין, וכבר פירשנו זה בפרק יציאות השבת.

מוסף הש"ס

(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו' לתשמיש לעצמו הוא: (ב) ד"ה וכ"מ הכא וכו' גוזיס הכ"ד ואמר כך מ"ה אין צריך לקשר אלמא דאיכא תורת כלי עליו: (ג) רש"י ד"ה לוף מז"מ. וע"ב ס"א תורמוס: (ד) תוס' ד"ה וכי תימא וכו' אלא אפילו לשיבה אעפ"כ. ע"ב ועי' בתפא"י: (ה) **באי"ד** עד לתוך האדן: (ו) **באי"ד** מוכיח בראשי אצבעותיו כזה V:

הגהות הב"ח

(מא) רש"י ד"ה ה"ג וכו' לתשמיש לעצמו הוא: (מב) ד"ה וכ"מ הכא וכו' גוזיס הכ"ד ואמר כך מ"ה אין צריך לקשר אלמא דאיכא תורת כלי עליו: (מג) רש"י ד"ה לוף מז"מ. וע"ב ס"א תורמוס: (מד) תוס' ד"ה וכי תימא וכו' אלא אפילו לשיבה אעפ"כ. ע"ב ועי' בתפא"י: (מה) **באי"ד** עד לתוך האדן: (מו) **באי"ד** מוכיח בראשי אצבעותיו כזה V:

רבינו חננאל

שמעינן ליה דבעי תורת כלי. ואוקימנא בקנה שהתקינו להיות נועל ופותח בו בדאיכא תורת כלי עליו ובהא א"ר יוחנן הלכתא כרשב"ג, אבל בחריות של דקל שגדרן לעצים דשרי רשב"ג בלא קישור לא סבר לזה ה' יוחנן כוותיה. ועליהן אמר, ר' יוחנן סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא. דרש ר' יצחק נפחא אפתחא דבי ריש גלותא הילכתא כר' אלעזר שאין פוקקין אלא אם הוא קשור ותלוי. ואותבה ר' עולא מהא דתנן בסוף שבת מדבריהן למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת. א"ל אביי לרב עזורא למה אותיבתיה מיהא מפני שהיא שנויה סתם, וקיי"ל הלכה כסתם משנה, נגר הנגרר נמי סתמא היא והיא שנויה סתם אליבא דר' אלעזר. ושני ליה אע"פ דהא סתמא והא סתמא, הא סתמא דפוקקין ומודדין וקושרין בשבת עבדו בה עובדא ומעשה רב וזו הלכה למעשה. והילכתא כחכמים ונדחה דרשא דר' יצחק נפחא. ואמרינן בתלמוד א"י א"ר יוחנן אתיא יחידאה דהכא סתמא דתמן ויחידאה דתמן כסתמא דהכא. פי' יחידאה דהכא דהוא ר' אלעזר דפקק החלון כסתמא דנגר הנגרר [ויחידאי דנגר הנגרר] דהוא ר' יהודה כסתמא [דפקק החלון], וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו. **כל כסויי הכלים שיש להן בית אחיזה ניטלין בשבת. א"ר יוסי בד"א בכסויי קרקעות וכו'. א"ר יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן.** ואמרינן כולי עלמא בכסויי קרקעות אם יש להן בית אחיזה שרי ואי לא אסיר לטלטלן, כגון כסויי הבארות וכסויי הדות וכיוצא בהן. כסויי כלים, כגון כדות ופיטסים

כדאמרי אינשי. חשבון קטן תחילה ואם יצטרך ליותר יפנה יותר משום הכי נקט ד׳ בריש׳א והדר חמשה וה״ה לאפילו טובא: **שלא יגמור.** משום לשווי גומות: **ברגלו.** מפנה ברגלו לכאן ולכאן דרך הליכתו דלא הוי טלטול: **שבואה לצורה.** מוכחא מילתא דהוקלה לאומר: **להספיק.** להאכיל לבהמתו: **אסור דברי ר״ש ורבי אחא בו׳: נלפי לייא.** כנגד היכן פונה הדבר הזה האמור להיפך ר״ש מתיר מוקצה בכל מקום וכאן הוא מחמיר: **לייא.** היכן כגון חצי להרא כגני לייא דברכות (דף מח.): **נאף.** אבל בציר מהכי לאו אורה הוא: **נאף.** חצי כור הוא ט״ו סאין: **בד׳ וה׳ קופות אין טפי לא.** בקופות עצמן הוא יפנה וימלאם אם ירצה או שיש בכתפו שיעור קופה בפעם אחת אבל טפי להלך יותר מה׳ פעמים כגון לפנות בכלים קטנים וירבה בהילוך לא: **למעוטי בהילוכא עדיף.** ואע״ג דאפושי משוי הוא: **או דילמא מעוטי משוי עדיף.** ואם בא לפנות בכלים קטנים כשיעור ה׳ קופות מותר. ולרב חסדא קבעי לה דאמר ה׳ דוקא: **בי׳ ובטו״.** קס״ד אקופות קאי לומר שמפנה בקופות קטנות וירבה בהילוך: **אבדין קאי.** ולא פליגי והכי קאמר בי׳ בטו״ו יפנה באותן ה׳ קופות: **הא דמשתקלי חדא חדא בקופה.** הך דתניא ד׳ וה׳ ולא נחת למנייהו דבדין איירי בכלין גדולים דמשתקלי חדא בקופה והך דתנא בי׳ וט״ו איירי בכלים בינונים ובכלין קטנים עשר כדמשתקלי תרי תרי בקופה ט״ו כדמשתקלי תלתא תלתא בקופה דקטנים: **כי דקורי דהרפניא.** כ) ככלין של הרפניא: **איבעיא להו.** אליבא דרב חסדא: **דחוק לתלמידים.** שאין מקום לתלמידים להושיב: **ועימר.** פנה את העומרים וכרמלית הוא ובפחות פחות מד׳ אמות: **ת״ש ועימר רבי.** אלמא חד גברא פינהו: **רבי בנפשיה עימר.** בתמיה וכי אורחיה דנשיא בהכי: **להשכמת ביהמ״ד.** מדשוי להו במתני׳ כי הדדי: **מהשכמת בית המדרש.** דתנא דידן אקדמה בריש׳א: **אל נא תעבור.** והמיחו והלך לקבל האורחים: **ועיון תפלה.** לכוין בתפלתו: ה״ג

כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא נמי מפנין א) ומאי ב) אבל לא את האוצר שלא יגמור כולו (ג) דילמא אתי אשוויי גומות אבל אתחולי מתחיל ומני ר״ש היא דלית ליה מוקצה ת״ר ד) אין מתחילין באוצר תחילה אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא עושה בו שביל והא אמרת אין מתחילין הכי קאמר עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו תנו רבנן תבואה ה) צבורה בזמן שהתחיל בה מע״ש מותר להסתפק ממנה בשבת ואם לאו אסור להסתפק ממנה בשבת דברי ר״ש ר׳ אחא מתיר כלפי לייא אלא אימא דברי ר׳ אחא ו) ורבי שמעון מתיר תנא כמה שיעור תבואה ז) צבורה לתך בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי שיעור תבואה ח) צבורה בכמה אמר ליה הרי אמרו שיעור תבואה צבורה לתך איבעיא להו הני ארבע וחמש קופות דקאמר בארבע וחמש קופות אין טפי לא אלמא למעוטי בהילוכא עדיף או דילמא למעוטי משוי עדיף ת״ש דתני חדא מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של כדי שמן ושל כדי יין ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מעוטי בהילוכא עדיף ומר סבר מעוטי במשוי עדיף לא ט) דכ״ע מעוטי בהילוכא עדיף ומי סברת בעשר ובחמש עשרה אקופות קאי אבדין קאי ולא קשיא הא דמשתקלי חד חד בקופה והא דמישתקלי תרי תרי והא דמשתקלי תלתא תלתא ובדקורי דהרפניא איבעיא להו הני ארבע וחמש דקאמר אע״ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין ואת״ל הכל לפי האורחין חד גברא מפני לכולהו או דילמא גברא י) גברא מפני לנפשיה ת״ש דאמר רבה אמר רבי חייא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר רבי כל השדה כולה י״) (שמע מינה הכל לפי האורחין) ורב יוסף א״ר הושעיא פעם אחת הלך ר׳ חייא למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר ר׳ חייא כל השדה כולה י״) שמע מינה הכל לפי האורחין ועדיין תבעי לך חד גברא מפני ליה לכולא או דילמא כל גברא וגברא מפני לנפשיה ת״ש ועימר רבי ולטעמיך רבי בדנפשיה עימר י׳ אלא צוה ועימר ולעולם כל חד וחד מפני לנפשיה: מפני האורחין וכו׳: א״ר יוחנן י״) גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש י״) אמר רב יהודה אמר רב י׳ גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב י׳ ויאמר י״) (ה׳) אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו׳ א״ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב״ה מדת בשר ודם מדת ב״ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר י״) (ה׳) אם נא מצאתי וגו׳ אמר רב יהודה בר שילא א״ר אסי א״ר יוחנן י״) ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולים ט״) ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה ט״) והדן את חברו לכף זכות איני והא אנן י״) תנן אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו י׳ות״ת כנגד כולם י״) [הני אין מידי אחרינא לא] הני

של כדי שמן ושל כדי יין. והא דתנן בפ׳ המביא (ביצה דף כט.): כדי יין לא יביאם בסל ובקופה א) היינו ממקום לחוק דמיחזי כעובדין דחול אבל הכא בביתו: **דכולי עלמא למעוטי בהלוכא עדיף.** לא מצי למימר למעוטי במשוי עדיף דהיא דקתני ד׳ וה׳ קופות לא מצי סבר הכי דא״כ הוה ליה למיתני בעשר וט״ו כשיעור ה׳ קופות וא״ת והא תנן בפרק אין לדין (סס דף כה.) ב) שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אלא מביאה לאיבריס אף על גב דמפיס בהילוכא התם שאני דאיכא טירחא יותר מדאי להביאה שלימה א״נ משום דמיחזי כמוליכה למכור בשוק והא דאמרינן בריש שואל (לקמן דף קמח.) היכי ליעבד דמליא בחצבא רבא תימלי בחצבא זוטא קא מפשא בהילוכא דמליא בחצבא זוטא תמלא בחצבא רבא קא מפשא במשוי ג) התם כיון שנהגו למלאות המים בחצבא רבא או בחצבא זוטא קשה להם לשנות מכמות שנהגו ד): **אע״ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין.**

מכאן יש להוכיח דהא דתנן במתניתין ד׳ וה׳ קופות הוי אפי׳ בכדי אדם אחד דאי הוי נמי לפי האורחין אמאי נקט ד׳ וה׳ ועוד מדלא מספקא ליה אי חד מפני כולהו או כל חד לנפשיה אלא בא״ל הכל לפי האורחין משמע הא אם אמר אף על גב דאיתרמו ליה אורחין טובא ליכא לאיסתפוקי ואי אמרינן דד׳ וה׳ קופות הוי לפי האורחין אכתי איכא לספוקי אי חד גברא מפני לכולהו או כל חד מפני לנפשיה אלא משמע דפשיטא דד׳ וה׳ אינן לפי האורחין אלא אפילו לגורך אדם אחד:

ולטעמיך רבי בנפשיה עימר. פי׳ כל השדה כולה:

דכתיב ויאמר ה׳ אם נא מצאתי חן וגו׳. קסבר כמאן דאמר בשבועות (דף לה:) דהאי הש״ס קדש דאיכא מאן דאמר התם שהוא חול שלמלאכים היה מדבר שהיה מזמינם:

אוכל מפירותיהן בעולם הזה. בפ״ק דקדושין (דף לט:) מפ׳ דהיינו אם היתה מ) שקולה מכרעת דשכר מצות בהאי עלמא ליכא: כיון

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פכ״ו מהל׳ שבת הלכה טו טוש״ע שם: ג ב ג מיי׳ שם הלכה יד וטו׳:
ד ד טוש״ע שם סעיף ב:
ה ה ו מיי׳ וסמג שם טוש״ע שם ס״ג:
ו ז מיי׳ פי״ד מהלכות אבל הלכה ב:
ז ח סמג עשין יב:
ח ט מיי׳ פ״ה מהלכות דעות הלכה ז ופכ״ג מהלכות סנהדרין הלכה י טוש״ע ח״מ סימן יז סעיף י:
ט י מיי׳ פ״ג מהלכות ת״ת הלכה ג סמג שם טוש״ע י״ד סימן רמו סעיף יח:

מוסף תוספות

א. והכא גבי אורחין שרינן לפנות כדי יין אפי׳ בקופות. ריטב״א. ב. גבי בהמה מסוכנת. תוס׳ הרא״ש. ג. אלמא תרוייהו שקולין. תוס׳ הרא״ש. ד. אבל בדבר שאינו נוהג תדיר, שפיר מבעיא לי׳ לכתחילה הי מינייהו עדיף. תוס׳ הרא״ש.

רב נסים גאון

כמה שיעור תבואה לתך. הלתך הוא חצי כור והוא ט״ו, כי הכור הוא ל׳ סאה. והכור והחומר מדה אחת. כי תרגום חומר כורא כמו שאתה מוצא ביחזקאל [מה] האיפה והבת תוכן אחד להם, ואמר התרגום מכילת וביתא טוקס חד יהי לכון, סכום תלת סאין למיסב מעשר כורא. הרי נתברר לו מיכן כי החומר הוא כור וכי הבת היא ג׳ סאין, ואמר אחר כך כי עשרת הבתים חומר, נמצא שיעור הכור ל׳ סאין. ושם אמר [הושע ג] וחומר שעורים ולתך שעורים, ואמרו חכמינו בפרק גיד הנשה [חולין דף צב] אלו ארבעים וחמשה צדיקים. החומר ל׳ ולתך ט״ו הכל מ״ה. נתקיים לך כי הכור הוא שני לתכים.

רבינו חננאל (המשך)

מפני האורחין, אע״ג דאית ליה אורחין הרבה אין לו רשות לפנות יותר מזה השיעור, או דילמא הכל לפי האורחין. ועוד בעיא אחרת, כשמפנין אחד מפנה לכולן, או כל אחד מפנה לעצמו. ואיפשיטא שמעתא הכל לפי האורחין, אם יש לו אורחין הרבה מפנין להן כל צורכן. ובאנו לדקדק מדקתני ועימר רבי את כל השדה [נ״א: את השדה כולה], שאחד מפנה לכולן, ולא עמד, וכי ר׳ בעצמו עימר אלא צוה ועימרו, ולעולם כל חד וחד לנפשיה. וכיון דלא איפשיטא בהדיא, [אי] חד מפנהו לכולהו, מחמרינן לפנויי כל (ד)חד וחד לנפשיה, דאיסורא הוא וסתמא לחומרא והנכון לפנות כל אחד לעצמו. ומסתייעא הא מילתא מהא דא״ר חנינ׳ פעם אחד הלך רבי למקום אחד ומצא מדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר, ולא סמך [רבי] במחשבתו שלו

מוסף תוספות

ו) [ביצה לו.], ז) [מלא לצורה ליתא בשלמות פרשת וילא סי׳ יא], ג) [נ״ז ליתא שם], ד) [נ״ז ליתא שם], ה) רש״ל מ״ז, ו) [שבועות לה:], ז) [ל״ל מדנין], ח) [ל״ל מדנין], ט) [נר״ מוספות לע״ל קיח: ד״ה עיון ומוספות ברכות לב: ד״ה כל ומוס׳ ב״ב קסד: ד״ה עיון], י) פאה פ״ק מ״א קדושין לט: ע״ש, י) ס״פ, ל) [וער״ בפרש״י ב״מ פד. ומוס׳ חולין ד. ד״ה דקולא], מ) והך משנה דהכא פליגא אר׳ יעקב דס״ל בסוף פרק קמא דקדושין דבכר מצוה כו׳. רש״ל. ואפשר לפרש סוגיא המוספות בלא הגה״ר שרוצים לישב שם למאי דלא מילתי התם הקושיא באופן אחר דהני מצות הקרן כולה קיימת לעוה״ב לאפוקי שאר מצות ומתרלי תוס׳ דא״א לפרש כן דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אלינא דב״ע ולא פליגי התם אר״י אלא בפירות ודוק כ״מ ומהרש״א גרס דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא,

תורה אור השלם

1 וְיֹאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ:
בראשית יח ג

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ שלא יגמור כולו (דילמא וכו׳ גומות) תא״מ וכ״כ ס״א בנמק: (ב) שם אי דילמא גברא וגברא:

גליון הש״ס

גברא גדולה הכנסת אורחים. עי׳ ב״מ דף פו ע״א ובתוספות שם ד״ה מזייה:

מוסף רש״י

שלא יגמור כולו. אם לא היו שם אלא ארבע או חמש קופות, שהמילו לו במקום שיש יותר, כאן לא המילו לפנותן כולן ונגלות את הכלים, דלמא הוי בה גומא ומשום לה (ביצה לו.). **והדן את חבירו לכף זכות.** על כל שמשמע עליו לומר שנתכוין לטובה עד שתדע בבירור שאינו כן, שאם תדין כן ידינו אותך מן השמים לזכות (אבות פ״א מ״ו).

רבינו חננאל

ולתך זה האמור כאן, הוא שיעור הקופות ששנינו במשנתינו. ואע״ג דלא איתאמרא בהדיא בגמרא דילן, הא איתפרש בתלמוד א״י, ר׳ זעירא שאל לר׳ יאשיה כמה שיעור הקופות, א״ל נלמוד סתום מן המפורש דתנינן תמן בב׳ קופות של ג׳ ג׳ סאין תורמין את הלישכה, ושיעור לתך חצי כור והוא ט״ו סאין. נמצא שיעור המשנה והברייתא שיעור אחד, וכדאוקמא רב חסדא למתניתין ד׳ מה׳, והכין שמעתא דא סלקא. **ועלה** קמבעיא לן מעוטי בהילוכא עדיף או מעוטי במשוי עדיף. ואמרינן ת״ש דתני

[נ״א: עליו], אלא הצריך כל אחד לעצמו, וכדר׳ אסי ור׳ אמי אליבא דר׳ יוחנן כל אחד כטעמיה. **פי׳** מדבך של אבנים, אבנים סדורות זו ע״ג זו. שפשפום, לשפשפם ברגליהם. סואר של קורות, קורות נתונות זו על גב זו. גשוש, בלשון ישמעאל עירים ספינות. נגדר, בלשון ישמעאל מתרו. **ופינוי** לבית המדרש ולאורחים והכנת מקום לישיבתם שניהם שוין בדבר מצוה. ושאר השמועה פשוטה היא. **והא** דתנן מפנין ד׳ ה׳ קופות, ה״מ לדבר מצוה מדקתני מפני האורחין ומפני ביטול בהמ״ד שהן מצוות, כדרב יהודה אמר שמואל דאמר גדולה הכנסת אורחין, וכדר׳ יוחנן דאמר אחד מששה דברים שאדם אוכל מפירותיהן בעוה״ז והקרן קיימת לו לעולם הבא.

חדא מפנין אפילו ד׳ וה׳ קופות של כדי יין וכדי שמן, ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה. ואוקימנא להו דכ״ע מעוטי בהילוכא עדיף, ושיעורם אחד הם ואכדין קאי ולא אקופות, והא מתניתא דקתני חמש הכין פירושא, חמש כדות גדולות שאין מכילה הקופה יותר מכדה אחת, והא מתניתא דקתני בעשר ובחמש עשרה, בעשר כדות בחמש קופות והן בינוניות שנמצאו ב׳ כדות בכל קופה, והא דתני ט״ו ג׳ כדות בכל קופה. והא דמשתקלי תלת כדי בכל קופה כגון דקורי הרפניא, פי׳ כדות שעושין בהרפניא והן קטנות ונוטלות ג׳ ג׳ בקופה, שנמצא שיעור משקל כל כדה קטנה סאה והבינונית סאה וחצי, והגדולה ג׳ סאין. ותוב איבעיא לן הני דקא מפנינן ד׳ או ה׳ קופות

ביון דחזיא לכהן שפיר דמי. אע"ג דאמר בשילהי כירה (לעיל דף מז.) דבגדי עניים לעשירים לא הכא לכ"ע חזיא אלא איסורא הוא דרביע עליה[א] אבל התם לא חזו מחמת גריעותא ומהאי טעמא נמי לא אמרינן התם טעמא דבסמוך דאי בעי מפקר לנכסיה והא דאמר בפרק כל הכלים (לעיל ד' קכה.) שירי פרוזמיות שאין בהן ג' על ג' אין מטלטלין אותן משמע הא יש בהן שלש על שלש מטלטלים היינו לענייס א"נ אפילו לעשירים בדית עניים: **דאי בעי מפקר לנכסיה.** הוה[ב] מצי למימר [ג]כדלעיל כיון דחזי[ד] אלא כיון דמשכח טעמא דאפי' לדידיה מצי חזי אמר ובפרק כל שעה (פסחים דף לה:) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות ד' מז.) אילטריך להאי טעמא[ה]: **האי אידגן.** מדנקט אידגן משמע אפי' לא ראה פני הבית תימה אכתי אפילו הקדימו בברי נמי לא לחייב אלא באידגן וראה פני הבית וי"ל דאי לא כתב והרמותם ה"א דכולם חייבין אפילו לא אידגן השתא דכתי' קרא מוקמי ליה במסתבר דהיינו לא אידגן שאפילו ראה פני הבית לא היה חייב א"נ י"ל הא דנקט אידגן היינו ככל דינו שראה פני הבית אלא דמילתא דפסיקא נקט דאיכא למאן דאמר בבא מציעא (ד' פח:) דלא בעינן ראיית פני הבית אלא בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו: **הא** קמ"ל דאין חומש מעכב. ואף על גב דמבעיא לן בפרק הזהב (שם דף נד.) אי מעכב אי לא ולא פשיט מהכא משום[ה] דהוה מצי למימרי דאגב אחרינא תנייה[ו]: אבל

הני נמי [ו](בגמילות חסדים שייכי ל"א הני) בהני שייכי ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב [ז]יוה"כ אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים [ח] היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות ת"ר [ט]מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [י](להן) בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך הלך רבי יהושע ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהן אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [כ](להן) בשעה שחלצתי תפילין במה חשדתוני אמרנו כסבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי במה חשדתוני אמרנו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא ניתזה צינורא מפיה על בגדיו של רבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידין אתכם לזכות: מפנין תרומה טהורה וכו': פשיטא לא צריכא [א]דמנחה ביד ישראל מהו דתימא כיון דלא חזיא ליה אסור קמ"ל כיון דחזיא לכהן שפיר דמי: [ב]ודמאי (וכו'): דמאי הא לא חזי ליה [ג]כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוה עני וחזיא ליה השתא נמי חזי ליה [ד]דתנן [ה]מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וב"ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי: ומעשר ראשון שניטלה תרומתו וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבולים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכי הא [ו]דא"ר אבהו אר"ל [ז]מעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה שנא' [1]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [ח]א"ל רב פפא לאביי א"ה אפי' הקדימו בכרי נמי ליפטר א"ל עליך אמר קרא [2]מכל מתנותיכם תרימו וגו' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: ומעשר שני וכו': פשיטא [ט]לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש הא קמ"ל דאין חומש מעכב: והתורמס היבש כו': דווקא יבש אבל לח לא מ"ט כיון דמריר לא אכלה: אבל

הסאה שביד הכהן שהיא תרומת מעשר שנתן לו הלוי, אחד ממאה מן התבואה שביד ישראל. וכיון שראו שעמי הארץ לא היו מפרישין מעשר (לכהן) [ונותנין ללוי, חייב הקונה לתת אחד ממאה לכהן שיעור תרומת מעשר] שחייב בו מיתה. אבל המעשר שהוא בלאו לא חייבוהו מספק. וזה מפורש בגמרא יומא בפ"ק דף ט ע"א ובסוף סוטה במשנת דיוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר ובגמ' שם. ודמאי זה כיון שהוא ספק מעושר ספק אינו מעושר התירוהו מפני חיי נפש לאכסניים ולעניים כפירושו. וזה שאמר ריש לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה, פיר' חייבה התורה להפריש תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן, כדכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו', ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והעמדתו כרי. והתורה אמרה להפריש מן הדגן ראשון תרומה גדולה, ואחריו מעשר ראשון. ואחריו שנה ראשונה ושניה מעשר שני, ושנה שלישית אינו מפריש מעשר [שני] אלא מעשר עני. ואינו חייב להפריש כל אילו אלא אחרי שיקצור ויגדוש ויזרה ויעמיד כרי בגורן. לפיכך אמר ריש לקיש אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת ממנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו (אלא) [לא] בתרומה ולא במעשר, והביא טעם לדבריו מן המקרא הזה [והרמתם ממנו תרומת ה' וגו'] . והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק הדבר בשבולין, אפילו בכרי הקרים המעשר קודם שיפריש החרומה ליפטר, ולא יהא חייב הלוי להפריש ממנו אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא ביה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. ומעשר שני והקדש שנפדו. הוצרך להזכירו התנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

מוסף רש"י

מאכילים את העניים דמאי. דיוב עמי הארץ מעשרים הם וחומרא דדגנן בעלמא הוא (ברכות מז. וכעי"ז ערובין יז:) שהעמידו בקפה טבל וגבי עניים ואכסניא לא העמידו דבריהם (סוכה לה:). **ואת האכסניא.** חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון להגין עליהם מאויביהם וישראלים הן והכי הן כעניים הוא לו ואינן במקומן (פסחים לה: וכעי"ז ברכות וערובין וסוכה שם) **לא צריכא שהקדימו בשבולים.** לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה, והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחלה ממחיסים, דדימנא קרייה לאשית, וכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן כתוך המעשר הזה תחלה ממחיסים שבו, לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז.). **וכי הא דא"ר אבהו.** לשמעינן מתניתין דהכי הוא כדר' אבהו דפטור ליה לגלוי מתרומה גדולה שבו (שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחילה, שהרי קראה לאשית, והלוי אחריו מעשר במה שמשייר, וזה שנטל מעשר תחלה ומעלה שלא הוצרכה תרומה גדולה ממעשרו, וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמישים במה ששייר, נמצא כהן מפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה יג: וכעי"ז ערובין לא: ופסחים לה: ותמורה ה:). **שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה'.** ופירש ומה היא התרומה, מעשר מן המעשר (ביצה יג:). **אי הכי אפילו הקדימו.** לתרומה, **בכרי.** משמתמרת, **נמי ליפטר.** לוי מהאי קרא (שם). **עליך אמר קרא.** שלא תאמר כן (שם). **מכל מתנותיכם תרימו.** בפרשת לויים כתיב ולא הלויים תדגנו, וכתיב בהאי קרא את כל תרומה שבו חייבים להפריש (ברכות מז:) אפילו תרומה גדולה (ערובין לא: ופסחים לה:) שאם הקדיש לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד ממחיסים לתרומה גדולה, ויחזור ויפרש תרומת מעשר (במדבר יח כט). **ומה ראית.** דמוקמת קרא דחייב בהקדימו בכרי וקרא דפטור בהקדימו בשבלים (ערובין שם ופסחים שם וביצה שם) אימא איפכא (ביצה שם). **האי אידגן.** משעה שנתמרת בכרי נעשה דגן וכיון דאיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תחלה, דכתיב ראשית דגנך תתן לו, אבל בשבלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כהן (ברכות מז:) וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה (ערובין ופסחים שם). **ולא נתן את החומש.** מע"ש והקדש אם הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש (ברכות מז:).

מסורת הש"ס

א) מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלכה כ:
יא ב סש הלכה יט:
יב ג מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא:
יג ד מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה יג טור י"ד סימן שלא:
יד ה מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה יט:

מוסף תוספות

א. וחזי לאחרינו, לא מקצה לי' לגמרי. רשב"ם לעיל מז. ד"ס מתיב. ב. לא הוה צריך להאי טעמא, אלא. תוס' סוכה לה: ד"ה דאי בעי. ג. דשרי וכו' תרומה ביד ישראל הואיל וחזיא לכהן, [ה"ג]. תוס' סוכה לה: ד"ה דאי בעי. ד. לעניים. תוס' עירובין לא. ד"ה דמאי. ה. דאי לאו דנפקא לן מדוכתא אחרינא דחומש אינו מעכב, ממתני' ליכא למפשט. ריטב"א. ו. אבל השתא דנפקא לן מדוכתא אחרינא דחומש אינו מעכב אפשר לומר דמתני' נמי הא קמ"ל דחומש אינו מעכב. ריטב"א.

רב נסים גאון

שמא צינורא ניתזה מפיה על רבי. פי' צינורא שינתז מפי האדם כשהוא מדבר למטרונית והיא נכרית וגנגע בו מרוקה הוצרך לטבול, כי רוקן של נכרים גזרו עליו חכמים טומאה. ועיקר זה הוא מהש אמר הקב"ה בענין הזב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב בטהור, יכול אפילו רקק ולא נגע יהא טמא ת"ל בטהור. ובתוספתא זבין בפרק חמישי אמרו וריר וכיחו ומימי האף שלו הרי הן כרוקן. דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקה, זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה. וזאת התורה מיוחדת בישראל בלבד אבל לא בנכרים, והחכמים הם שגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם. ותמצא כיוצא בזה במס' נדה בפרק בנות כותים (דף לד) כשאמרו בית שמי דם הנכרית טהור, הקשה להם מזו הבריתא. ולא חלקו בית שמאי אלא בדמה בלבד אבל רוקה אין מי שחולק בו כי הוא טמא ושורפין עליו את התרומה. וכבר פירשו טעמם של בית שמי שטיהרו דמה (וטיהרו) [וטמאו] רוקה ומימי רגליה, דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ובית הלל הכל אצלם טמא. ושם במסכת שקלים [פ"ח מ"א] שנינו כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון, וגרסי בתלמוד בני מערבא ר' אבון בשם ר' יהושע קצרין של גוים היה שם. **ובמשנת** טהרות בפרק ה' [משנה ח] שנינו שוטה אחד בעיר או נכרית או כותית כל הרוקין שבעיר טמאין. וקודם לכן בפרק ד' אמרו על ר' ספיקות שורפין את התרומה אחד מהן ספק רוקין. **כבר** נתבאר לך עכשיו ונתקיים מכל מה שהקדמנו כי רוק הנכרים טמא וכי גזירה דרבנן היא. ובפרק יציאות השבת (דף טו) אמרו ספיקות באושא גזור עליהן, ולפיכך הוצרך ר' יהושע בן חנניא טבילה. ותמצא במס' יומא בפרק הוציאו לו את הכף (דף מז) אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קימחית שיצא ודבר עם ערבי אחד בשוק וניתזה צינורא מפיו על בגדו, ונכנס ישבאב אחיו ושימש תחתיו. ובחומר בקודש (חגיגה דף כג) תמצא גזירת צינורא דעם הארץ, וזה בענין הקודש. **מפנין תרומה טהורה ודמאי.** כבר פירשנו דמאי בפרק שלשה שאכלו כאחת, כי הוא הדבר הנדמה דמי מתוקן ומי אינו מתוקן, ובארנו שם עיקר גזירתו.

עין משפט נר מצוה

יא ב סש הלכה יט:
יב ג מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא:
יג ד מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה יג טור י"ד סימן שלא:
יד ה מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה יט:

תורה אור השלם

1 וְאֶל הַלֵּוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלָתְכֶם וְהֲרַמְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר:
במדבר יח כו
2 מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרתי שמא מוחכרות ביד אחרים ובשעה כל"ל ותינא היא נמחק: (ב) רש"י ד"ה אכסניא חיל של מלך ישראל. נ"ב כך פירש"י בפרק בכל מערבין דף לא וכן בפרק כל שעה דף לה אבל המוספות בפ' ג' שאכלו פי' עוד פי' אחר חיל של נכרים כו' וע"ש דף מו:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה כל היכא דאמרינן מעשה וכו'. עיין דבר נחמד בזה בברכת הזבח תמורה דף טו ע"ב:

רבינו חננאל

מפנין תרומה טהורה אע"פ שהיא בביתו של ישראל, הואיל וראויה לכהן היום מטלטלין אותה ושפיר דמי. וכן דמאי. והדמאי כיון דאילו הפקיר כל נכסיו ויהיה עני מותר לאוכלו, אע"פ שעכשיו לא הפקיר נכסיו מותר לטלטלו. והוא הלוקח תבואה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו, כי התרומה לא נחשדו עמי הארץ עליה, ודאי היו מפרישין אחד מחמשים והוא בבינונית ונותנו לכהן. אבל המעשר היו הרבה עמי הארץ שלא היו מפרישין אותו ונותנין ללוי. וחייבו חכמים הקונה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו, להפריש מזו התבואה חלק אחד ממאה שהיא תרומת מעשר, שהאוכל תרומת [מעשר] כאוכל תרומה, והוא עון מיתה. וזה פירושו, ישראל שיש לו מאה סאין תבואה, חייב לתת לכהן ב' סאין מהן, והיא נקראת תרומה גדולה, וחייב לתת עשרה מהן פחות מעט והוא נקרא מעשר ראשון, וחייב הלוי לתת מן העשרה סאין שנתן לו ישראל סאה אחת לכהן, והוא שאמר הכתוב והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. נמצא[ת] לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה, פיר' חייבה התורה להפריש תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן, כדכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו', ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והעמדתו כרי. והתורה אמרה להפריש מן הדגן ראשון תרומה גדולה, ואחריו מעשר ראשון. ואחריו שנה ראשונה ושניה מעשר שני, ושנה שלישית אינו מפריש מעשר [שני] אלא מעשר עני. ואינו חייב להפריש כל אילו אלא אחרי שיקצור ויגדוש ויזרה ויעמיד כרי בגורן. לפיכך אמר ריש לקיש אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת ממנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו (אלא) [לא] בתרומה ולא במעשר, והביא טעם לדבריו מן המקרא הזה [והרמתם ממנו תרומת ה' וגו'] . והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק הדבר בשבולין, אפילו בכרי הקרים המעשר קודם שיפריש החרומה ליפטר, ולא יהא חייב הלוי להפריש ממנו אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא ביה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. ומעשר שני והקדש שנפדו. הוצרך להזכירו התנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

שלא ניטלה תרומתו. קא סלקא דעתך שלא ניטלה תרומת מעשר שלו: **אסימון.** שאין עליו צורה: **חלב.** עשב שמשתרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין וכו' מ) תיסא יהושע את הארץ לישראל: **נעמיות.** בנות היענה: **יטלטלו.** ראוי הוא להיות לו פילין ולהאכילן: **על מכוסיהן.** בשבת ולא גזר משום שחיקת סממנין: **שכן דרכן לסוף.** בלא מכה הלכך לאו מוכחא מילתא דלרפואה: **הפקינן.** הזמינן: **אסור לטלטלן.** ואפילו הזמינם למאכל בהמה דטירחא היא: **סיאה אזוב וקורניים.** לקמיה מפרש לה: **הכניסן לעצים.** לייבשן: **שלא יקטום בכלי.** כדרך חול כדאמרן (לעיל דף עד:) אלא מאן דפריס סילקא דמי לטווחן: במילתיה דרבי יהודה גרסינן **מולג ואוכל ובלבד שלא ימולג בכלי הרבה וחכמי' אומרים מולג בראשי אצבעותיו ובלבד שלא ימולג בידו הרבה חול.** כך מצאתי בתוספתא דרבנן מחמרי דבכולי ידא אסור אלא בראשי אצבעותיו. ומהו מולג כגון אם בא לאכול הזרע מולג הארבעתן שהזרע בתוכם: **וכן באמיתא.** לקמיה מפרש מאי אמיתא: **ניציא.** מינטא"י: **פיגם.** רוד"א: **לפרי.** שדריא"ה לו"ר. ל"ל פוליאו"ל: **אברתא.** איסני"א: **חשי.** שדריא"ה. ולשון הראשון לא פורש: **בשר תפל.** שאינו מלוח. ומאן דגרים תפוח היא היא: **מוסר לטלטלו.** דלית ליה מוקצה בטלטול: **במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה.** כלומר באיסור מוקצה לענין אכילה סבר לה כרבי יהודה דאסר לאוכלו (ג) ובאיסור מוקצה לטלטול סבר לה כרבי שמעון: **בר אווזא.** שמוט: **משמשא לטולא.** שלא יסריח: **ואמר להו רב חסדא חסרון כיס חזינא הכא.** שאתם מניחים אותה בשמש ומתחמם וסלקוהו על פיו מחמה לגל: **באומלא.** כשהוא חי אוכלין אותו בלא מלח: **דג תפל אסור לטלטלו.** דאינו ראוי לאוי לכלום ולכלבים לאו דעתיה למישדייה אבל מליח נאכל חי על ידי מלחו: בשר

מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות אמר ליה רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שביחי פילין לא שביחי אמר אמימר ה"והוא דאית ליה נעמיות אמר רב אשי לאמימר אלא דקאמר ליה ר' נתן לרשב"ג חבילי זמורות יטלטל מפני שהוא מאכל לפילין אי אית ליה פילין אמאי לא אלא ראוי ה"נ ראוי ג) אמר אביי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם רשב"ג הא דאמרן ר' שמעון ז) דתנן בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול ח) ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם ר' ישמעאל ור' עקיבא דתניא ט) הרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש י) איצטלא בת ק' מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא:

חבילי קש וחבילי כו': תנו רבנן **יא) חבילי קש וחבילי עצים יב) וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רשב"ג אומר חבילין הניטלין ביד אחד מותר לטלטלן בשתי ידים אסור לטלטלן יג) חבילי יד) סיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים אין [א] מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים טו) מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין יז) מאי אמיתא ניניא סיאה אמר רב יהודה (סיאה) צתרי אזוב אברתא קורנית קורניתא שמה והא ההוא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיאה צתרי אזוב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח מותר לטלטלו בשבת בשר [ב] תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו יח) והא יט) רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה יט) במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלו והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא ההוא בר אווזא דהוו קא מטלטלו ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסרון כים קא חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא ת"ר כא) דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו כב) בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו כג) (וסתמא כרבי שמעון) תנו רבנן כד) מטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים בשר**

אבל לא את הטבל. והא דאמר (ד) רבה בפרק כירה (לעיל דף מג.) טבל מוכן הוא אבל שבת אסור עבר ותיקנו מתוקן ה"מ לענין ביטול כלי מהיכנו אבל החמירו כמו לענין טלטול בידים: **שפדאו** אגב אסימון. הא דנקט אסימון היינו דלא כרבי דוסא דפרק הזהב (ב"מ דף מז:) והוה מלי למימר[א] מעות הניתנות סימן לבית המרחץ לד"ה[ב] אבל משום דאסר קמ"ל כרבנן[ה]: **ונתן** הכסף וקם לו. אין הפסוק כן אבל[ו] ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כז) ודרך הס"ם לקצר ולומר בלשון אחר קצר כי היא דפרק הדר (עירובין דף סה.) רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי שנאמר בצר אל יורה[ז] ובפרק הרואה (ברכות דף נה:)[ח] שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה[ט] וקשה לר"י נימא כסף דוקא וכ"ת דשוה כסף ככסף אבל דגבי מזקין מצרכינן קרא יש"ב לרבות שוה כסף ועוד דאם כן אפילו קרקע נמי ומנלן למעוטי קרקע ואומר ר"י דמכלל ופרט נפקא כדתנן בבכורות בפרק יש בכור לנחלה (דף נא.) אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש בגמרא דבעי למימר ולא הקדשות בכל אלו ולענין פדיון בכור דרשינן התם כלל ופרט[ו] ופדויו מבן חדש כלל כסף פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המיטלטל[יא] כו' ה"נ איכא למימר בפדיון הקדשות ונתן כלל כסף פרט וקם לו חזר וכלל כו' מיהו בת"כ דרשם ליה מקרא אחרינא וכל ערכך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר[יב] תפדה יכול בעבדים ושטרות וקרקעו' ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא שלעיס מניין לרבות כל דבר המיטלטל ת"ל ופדה בערכך א"כ למה נאמר בשקל פרט לעבדים ושטרות וקרקעות אלא כן דרך הס"ם שאינו מביא עיקר הדרשה כמו שרגיל להביא[יב] (כתובות דף מו:) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה אע"ג דהחוא בהפרת נדריה הוא דכתיב וכן הרבה:

רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית. משמע דמודה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף[יב] וכל שכן דמתיר בחרדל: **הכניסן לעצים אין מסתפק.** איכא[יג] למימר[יד] דה"ק הא סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה[טו] כי היכי דלא תקשה ריש לקיש: **דחזי לאומצא.** מכאן ראיה דדס האבריס[טו] שלא פירש מותר[יז] דקאמר דחזי לאומצא אע"ג דלא מליח[יח]: **דג תפל אסור לטלטלו.** תימה מדאמרי בשר תפל אלמא כר"ש אתיא אם כן דג תפל נמי ליתרי כמו בשר תפל וי"ל דדג תפל אינו ראוי לכלבים אי נמי כר' יהודה אתיא ודג תפל אע"פ שראוי לכלבים אסור לטלטלו דכל מידי דחזי לאיש לא מקלה לכלבים בשר תפל מותר לטלטלו לרבי יהודה מפני שהוא מאכל לחיה:

מטלטלין את העצמות. לר' יהודה דאית לי' מוקלה מיירי כגון שלא הי' עליה' בשר מתמול:[יח] בשר

אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר וכו'. ואמרו מאי חצובא, אמר רב יהודה אמר רב שבו תיחם יהושע את הארץ לישראל כדי שיתפרשו תחומין אחד מחבירו ויאמינו בכך לענין עירובן של תחומים ושיתופם, כי השרשים שהוא משלח בקרקע מוכיחים על הגבולים. ועל פי זה אמרו שם במסכת יום טוב (פרק אין צדין דף כה) חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא שהוא, דבר שאין בו רוח חיים, ובצמיחתו משלח שרשיו בארץ במשפט, והרשעים מעקמין דרכיהם ואין הולכין בדרכיו של הקב"ה כמו שראוי להם לכן דרכם באפילה.

מסורת הש"ס

א) [ב"מ מז:], ב) [מוספתא פט"ו], ג) ב"מ קיג:, ד) [לעיל קיח.], ה) [לעיל קז.], ו) [ב"ק], ו) פי' מעיל וחגורה, ז) [מוספ' פט"ו], ח) [שם], ט) ס"א פיאה, י) [לקמן קמ. ע"ש], כ) [ביצה מ.], ל) רש"ל מ"ז, מ) [ב"ב נו.], נ) [שיך לעיל קז: על המשנה], ס) [המורה מקום זה לא דק לחדרבה שם בכתובות מו: וכן שם מ: ובקדושין ג: פריך הש"ס עלה ומסיק ג"כ דהסיא בהפרת נדרים הוא דכתיב אבן כותחת אגמרא דב"ק פז. וע"ש בתוספות ד"ה כיון וע"ע בתוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה וכו' מבואר היטב וע"ע תוספות מו"ק ח. ד"ה נ"ל ומגילה ב. ד"ה ולן ותף כ. ד"ה דכתיב וביבמות סח. ד"ה אי נת וסנהדרין לד: ד"ה דכתיב וכנחים קיז. ד"ה והתורה וכבריתות טו. ד"ה עדות וסוכה ב. ד"ה כי יקריב בכורות יד: ד"ה טוכן], ע) [וע"ע תוס' חולין יד. ד"ה ונסבין],

תורה אור השלם

1 וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

דברים יד כה

2 וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמְּקֻדָּשׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִּׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:

ויקרא כז יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרע בעפלין: (ב) שם וחבילי עלים (וחבילי זרדין) תא"מ יג"ב ע' במה שכתב הטור א"מ סי' ש"ח משמע להדיא דלא גרסי' בגרי"ש וחבילי זרדין אבל במתניתין גרסינן וחבילי זרדין ע"ש: (ג) רש"י ד"ה במוקצה וכו' דאסור לאוכלו ובמוקצה לאיסור טלטול סבר: (ד) תוס' ד"ה אבל וכו' דאמר רב יוסף בפרק כירה: (ה) ד"ה ונתן וכו' לפי שגא' ופדה בערכך יכול בעבדים:

גליון הש"ם

גמ' והא ר"ה תלמיד דרב. ביצה דף מ ע"א. ב"ק קטו ע"א. ועיין ב"ג דף קנג ע"א תוספות ד"ה שלחו ליה (קנ"ג ע"ב): שם במוקצה לטלטל ס"ל כר' שמעון. עיין לעיל דף יט ע"ב תוספות ד"ה הני כרכי דחוי. ולקמן דף קלט ע"ב הסיק לדף קמ ע"ב תוספות ד"ה תלא דבצפן. ועיין במהרש"א ביצה דף לג ע"א בתוספות ד"ה אין סומכין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה. נ"ב למאכל מסתפק מהן בשבת: [ב] שם מותר לטלטל בשבת בשר תפל. נ"ב גי' הגמ"ס וריי"ף תפוח ועי' רשב"ם:

רבינו חננאל

אסימון, מטבע שאין עליו צורה. ולא את הלוף ולא את החרדל. רשב"ג מתיר בלוף וכו'. והא דרשב"ג בשיטה. חבילי קש וחבילי עצים וכו'. חצב עשב הוא, והוא העשב (שכן) [שבו] תיחם יהושע לישראל את הארץ. הא מתניתין סתמא היא וכוותיה עבדינן דהא מתניתא נמי דברי הכל הוא. ורשב"ג דאמר אין מותר לטלטל אלא חבילה הניטלת בידו אחת, מוקמינן ליה בחבילות שהכניסן למאכל בהמה דכל סתם שלו תורה לחומרא עבדינן. ותוב מתניתין סתמא תני וכוותה עבדינן. וליכא לאוקומה [ד]רשב"ג מפרש, דהא לא קתני אימתי ולא במה. חבילי סיאה, ציתרי. אזוב, אברתא. וקורנית, חאשי, כולן מיני איזוב הן. הכניסן לעצים להדליק מהן, אין מסתפק מהן בשבת, למאכל בהמה, מסתפק מהן בשבת, [ו]דקי"ל אכל דחזי ליה. וקוטם ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי. ובמלילה חלקו ר' יהודה וחכמים, והלכה כחכמים שאמרו מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימולל בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול. וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין. וקי"ל כחכמים. אמיתא, נענע. בשר תפוח, חלקו[ן] בו רב הונא ורב חסדא, רב הונא אמר מותר לטלטלו ורב חסדא אמר אסור לטלטלו. והילכתא כרב הונא, דרב חסדא לגבי רב הונא תלמיד הוא. ותוב רב הונא קאי כר' שמעון דקיי"ל כוותיה, ואפילו רב דסבר כר' יהודה במוקצה לאכילה במוקצה לטלטול כר' שמעון סבירא ליה. ואי חזי לאומצא, פי' ואם ראוי להיאכל נא אפילו רב חסדא מודה שמותר לטלטלו. ועוד תנא מסייע ליה לרב הונא דתנו רבנן דג מלוח מותר לטלטלו. דג תפל אסור לטלטלו, בשר בין חי ובין מליח מותר לטלטלו. ת"ר מטלטלין את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים, בשר תפוח מפני הוא מאכל לחיה, וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא, מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניאתא אילין הילכתא אינון

ז) אולי צ"ל והוא הדין אם הכניסן סממנא דקי"ל דדעתיה אכל דחזי ליה ועי' תוס' כאן ד"ה הכניסן.

מוסף רש"י

ולא מעשר ראשון וכו' פשיטא. קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקפריך פשיטא (ערובין לא: ופסחים לה:) דהיינו טבל (ברכות מז:). **שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה, קדש לוי את הכהן ונעל מעשר לאשון ממלה, ואחד מחמישים שבו היה לאוי לתרומה גדולה לכהן, ושלא נטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר, אלא תרומה גדולה (ברכות שם) דחזי לאפרושי מניה מקמי דליפרשי מעשר מניה קאמר (ערובין שם ופסחים שם). **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי (ברכות שם).

מוסף רש"י

אסימון. כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאזו"ן בלע"ז (שם). **ונתן הכסף וקם לו.** במקדיש שדהו כתיב (ויקרא כז) ויסף חמישית כסף ערכך (ערובין שם ופסחים שם). **רשב"ג הא דאמרן.** רשב"ג תמיד בלוף מפני שהוא מאכל עורבין, ושאכל בני מלכים הם לשם לגבל עורבים לגוי ולשמוק (ב"מ קיג:). **שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול.** בלא שום מכה, הלכך כי איכא מכה נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עגיל לליגזרו רבנן משום שמיקת סממנים (ב"מ קיג:). **מפשיטין אותו.** לפרוש לבעל חוב את מזבו (שם).

טו א ב ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יט:

טז ד ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' [נח] יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שא סעיף כט:

יח ו מיי' פ"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ז ופ"ג מהלכות ערכין הל' טז סמג עשין לג טוש"ע א"ח סימן לז סעיף כח:

יח ז מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יח סמג לאוין סה ועשין קלה טוש"ע א"ח סימן שא סעיף כח:

יט ח ט מיי' שם ופכ"א שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכא סעיף א ובסימן שיט סעיף ו:

כ י מיי' פכ"ו שם הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שא סעיף לב:

כא כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף לח:

כב ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף כט בהג"ה:

לעזי רש"י

מינטא"י [מינט"א]. מנתה (צמח). רודא"א. פיגם (צמח). שדריא"ה. צתרה (צמח). פוליאו"ל [פוליו"ל]. מנתה (צמח). אישני"א [אישב"א]. איזוב. שדריא"ה. צתרה (צמח).

מוסף תוספות

א. שפדאו על גבי. תוס' הרא"ש. ב. אין מחללין עליו. תוס' הרא"ש. ג. מתני' כיון דלדברי הכל אין מחללין. תוס' הרא"ש. ד. דנקט אסימון. תוס' הרא"ש. ה. לאפוקי מדר' דוסא דאמר מחללין. תוס' הרא"ש. ו. הכי כתיב. תוס' הרא"ש. ז. ומפרש ר"ת דנפיק מדכתיב היערוך שונך לא בצר. תוס' הרא"ש. ח. גבי פותחי חלומות, יוכולם נתקיימו בי, לקיים מה. תוס' הרא"ש. ט. ופריך התם אטו כל החלומות הולכים אחר הפה' קרא הוא, ומשני אין דא"ר יוחנן מנין שכל החלומות הולכים אחר הפה, שנאמר יוהי' כאשר פתר לנו כן היה'. תוס' הרא"ש. י. וכללו. תוס' הרא"ש. יא. וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים וכו'. תוס' הרא"ש. יב. משמע דבחרדל מודה דאסור. (ו)צ"ל מתיר אף בלוף. תוס' הרא"ש. יג. תימה דקשיא רישא אסיפא דמשמע [רישא] דוקא הכניסן לעצים הא סתמא למאכל בהמה, וסיפא קתני למאכל בהמה מסתפק הא סתמא לעצים קיימי ואסירי. תוס' הרא"ש. יד. הכניסן לעצים אין מסתפק מהם. תוס' הרא"ש. טו. ומותר לטלטלן בשבת. תוס' הרא"ש. טז. הנבלע. תוס' הרא"ש. יז. לאוכלו עם הבשר כל זמן שלא יצא. תוס' הרא"ש. יח. דהשתא לא הוי נולד. תוס' הרא"ש (וע' הגהות מגא הרעיס).

רב נסים גאון

אסימון הוא מטבע, בפרק הזהב (ב"מ דף מז) מאי אסימון פולסא. ומה שהוא כעין זה אסור לפדות בו את המעשר שני, כי הכתוב פי' שצריך מטבע שיש עליו צורה, דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה. ת"ר מטלטלין את החצב. זה [הן]חצב הוא צמח משלח שרשיו למטה בקרקע בצדק בלא הטייה, והוא מה שאמרו בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נה)